

'SCHAMELE OVERSCHOTTEN'

lingen het werk neerlegden. De KPM-agent koos de gemakkelijkste oplossing: hij waarschuwde de Australische autoriteiten en liet de stakers aan de wal zetten, waarmee zij automatisch illegale immigranten werden. Zij werden gearresteerd en in een in het Engels gevoerde (en dus door de meesten niet te volgen) procedure tot gevangenisstraf veroordeeld.

In eerste instantie kwamen zij in diverse gevangenissen terecht, later in '42 werden zij in Cowra, ca. 200 km ten westen van Sydney (zie kaart II op pag. 17), in een interneringskamp opgesloten – wij komen op deze groep in hoofdstuk 3 terug en willen hier slechts vermelden dat van der Plas, toen weer in Australië teruggekeerd, in januari '43 aan van Mook schreef dat zijn 'aanvankelijke indruk bevestigd (was) van een door incompetentie en kortzichtigheid van de KPM ten onrechte interneren van een zeer groot gedeelte van deze mensen.'¹

Aan boord van de schepen waren de stakers vervangen door Australiërs, Brits-Indiërs en Chinezen, van wie aan de Australiërs en de Chinezen de gages moesten worden betaald die aan de opgesloten Indonesiërs geweigerd waren.

*

Iets later dan in Australië kwam het in Brits-Indië, nl. in Bombay, tot werkweigeringen van Indonesische schepelingen. Men wist er dat begin april op één dag in de Golf van Bengalen drie KPM-schepen door de Japanners tot zinken waren gebracht, welnu: toen midden mei een KPM-schip uit Bombay naar Oost-Afrika moest uitvaren, weigerde de gehele Javaanse bemanning aan boord te blijven. Dat voorbeeld werd op drie andere schepen gevolgd. Er waren bijna honderd werkweigeraars. Enkelen hunner werden op verzoek van de Nederlandse consul gearresteerd, maar dit had een averechts effect: binnen zes weken waren er in Bombay bijna zevenhonderd Indonesische schepelingen die van boord waren gegaan. Wat te doen met deze groep? De in maart '42 in Londen afgekondigde vaarplicht gold niet voor hen en in Brits-Indië waren zij geen illegale immigranten maar arbeiders die door hun werkgever waren ontslagen. Zij wendden zich voor steun tot de Nederlandse consul. Die kon niet zo spoedig onderdak voor hen vinden en verleende ook geen financiële hulp. Enige tijd lang kregen de betrokkenen toen een gering

¹ Brief, 30 jan. 1943, van van der Plas aan van Mook (ARA, Coll.-van Mook, 7).